

Misjonærsønnen Martin Oftebro (10-4), en modig og mangfoldig mann.

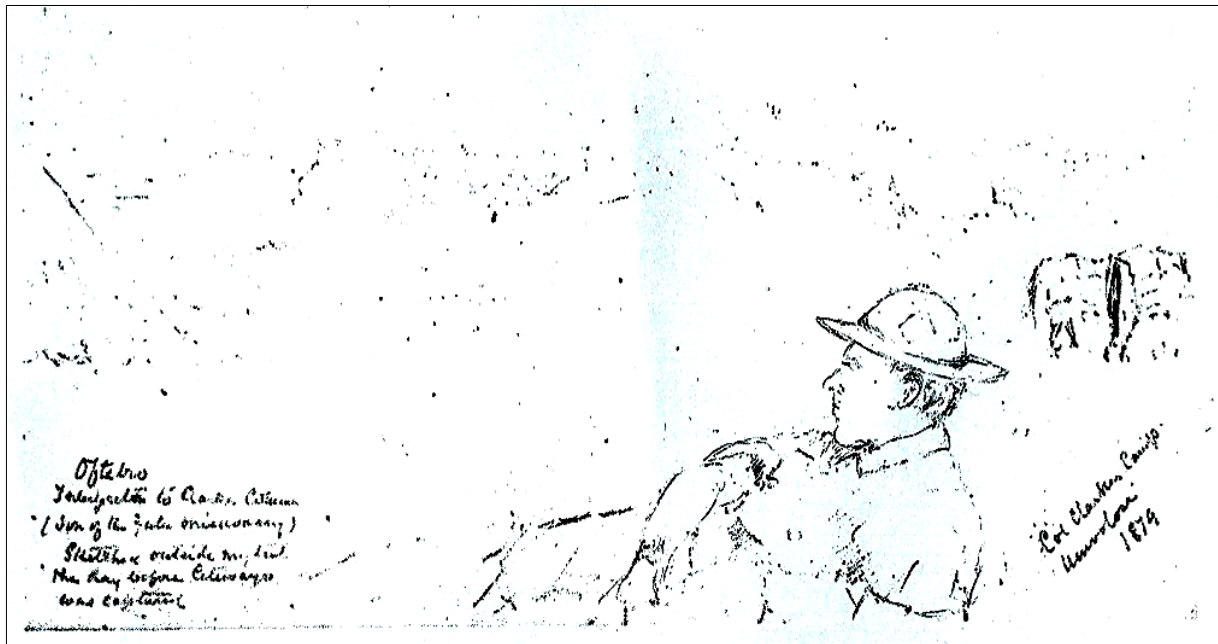
Å vokse opp som misjonærsønn i Zululand, Sør-Afrika på 1850-tallet, slik Martin Oftebro gjorde, var selvsagt en stor utfordring. Hans lekekamerater tilhørte en totalt fremmed kultur, og hans foreldre var bekymret for at kameratenes kultur skulle påvirke ham for mye. Hans skolegang måtte i stor grad henlegges til Norge, foreldrenes hjemland, og innebar at han i årevis måtte bo borte fra sine nærmeste. Hans språk måtte likeverdig fordeles mellom norsk, zulu og engelsk. Hva skulle hans yrkesvalg bli, og hvor skulle han finne seg en kjæreste? Men samtidig skulle han oppleve, gjennom sin fars gjerning og kontaktflate, å bli fortrolig med mange innen Zululands elite, ja til og med å være på talefot med selveste zulukongen, Cetshwayo.

Martin Oftebro kom da også som person til å representere en unik blanding av kulturer. Han kjente zulukulturen like bra som han kjente den norske, og han ble vel fortrolig med geografien, med topografien og med klimaet i det landet som var blitt hans hjemland. Han ble hardfør, og han ble uredd.

Martin vendte tilbake fra sin skolegang i Norge i 1874, 16 år gammel. Få år senere ser vi at Misjonsselskapet bevilger hans far midler til å engasjere Martin som sin personlige sekretær og som lærer i zulu-barneskolen. Men kort tid etter at zulukrigen er slutt i 1879, kaster den nå nettopp utnevnte, hvite ”zuluhøvding” John Dunn sine øyne på Martin. John Dunn, denne britiske eventyrer og handelsmann, som har vært zulukongens fortrolige rådgiver i årevis, skifter side når krigshandlingene mellom britene og zulukongen er et faktum. Som belønning utnevner britene ham som en av høvdingene i det nyorganiserte Zululand. Dunn ønsker seg Martin som ”clerk”. Dunn står lavt i kurs hos Ommund som misbilliger tanken. Da slår Dunn til og utnevner Martin som en av sine tre magistrater i sitt høvdingdistrikt, ”Dunnsland”. Martin er nå 22 år gammel!

Men på veien frem mot magistratposten trekkes Martin inn i dramatiske krigshandlinger som munner ut i hans deltakelse ved tilfangetakingen av zulukongen. Britene har i prinsippet vunnet zulukrigen, men krigens fornemste mål var å fange kongen. Det har man ikke klart. Kongen har rømt og søkt dekning i øde områder nord i landet. Martin, våpenfør og med ferdigheter på hesterygg så vel som i oksevogn, og med innsikt i både språk, kultur og topografi, fremstår som et åpenbart aktivum for de britiske styrkene å gjøre seg nytte av. Allerede ved krigens begynnelse er da også Martin engasjert av britene som tolk, i første omgang ved grenseagentens kontor nær Tugelaelven. Herfra går veien videre som britenes følgesmann i deres felttog mot zulukongen.

Dette skulle lede til det særlige oppdrag som har brakt Martin Oftebro inn i historiebøkene. Britene oppretter flere ettersøkningsgrupper for å oppspore kongen og ta ham til fange. Gruppene konkurrerer innbyrdes. Martin utnevnes som stifinner og tolk for gruppen som kommanderes av major Marter. Det blir en dramatisk ekspedisjon. En natt river løver tre av avdelingens ridehester i hjel. Martin imponerer med sin ”smalltalk” med tilfeldige zuluer langs veien, og samler på den måten informasjon om hvor kongen kan ha tatt veien. Det er skumlet om at britene ikke går av veien for å øve fysisk press for å få frem opplysninger om

Fra søket etter zulukongen. Martin Oftebro skissert foran sitt telt. Fra Henry Harford: Zulu War Journal.

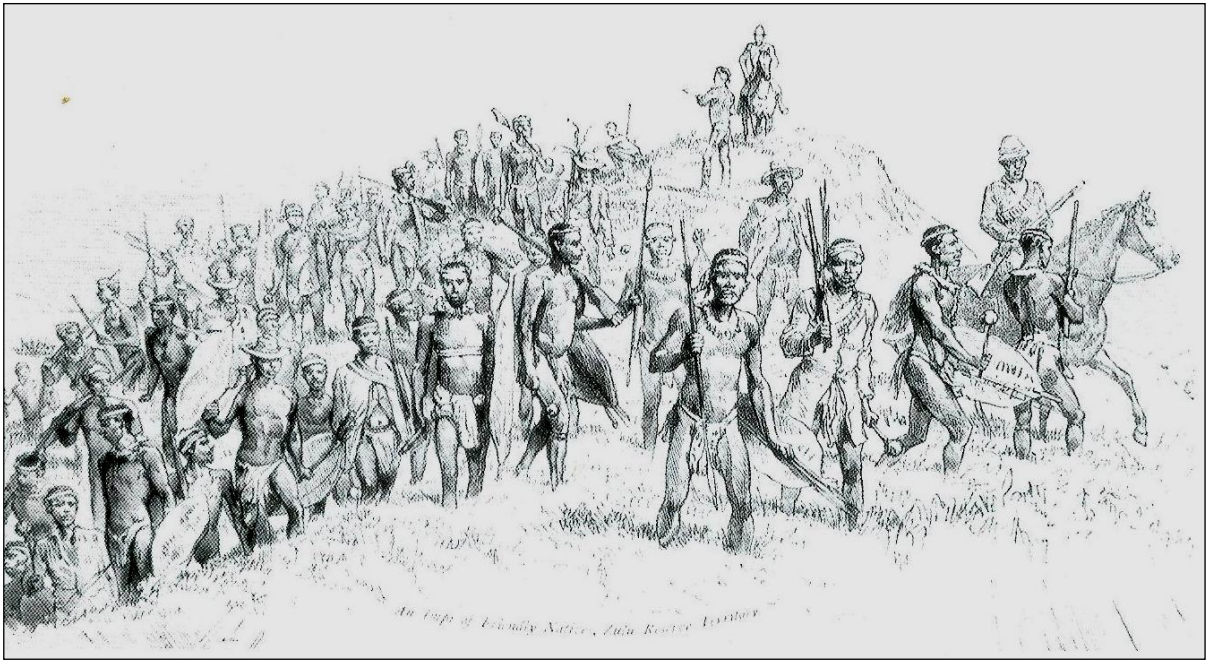
kongen. Til slutt får de kongens skjuleplass i syne. Det er en liten zulukraal dypt nede i dalbunnen. Veien ned dit synes ufremkommelig. Men etter timers slit gjennom kløfter og langs bratte stup, og åpenbart med god hjelp av nettopp stifinner Martin, når den britiske troppen dalbunnen. Da har ytterligere to ridehester gått tapt. De har styrtet i avgrunnen.

Kongen og hans livvakter blir totalt overrumplet. Kongen selv oppholder seg i en hytte i kraalen. Martin påkaller hans oppmerksomhet og kryper inn i hytten. Kongen spør Martin om han ikke forstår at kongen ved en simpel håndbevegelse kunne ha fått Martin drept på stedet for dette. Martin vet selvsagt utmerket godt at når døråpningen til en zuluhytte er så lav som den er, er hensikten nettopp å kunne uskadeliggjøre en eventuell inntrenger. Her er det i tillegg snakk om majestetsfornærmelse. Likevel utviser han det store mot å krysse inn i hytten. Kanskje spekulerer Martin i at kongen ikke vil velge å drepe sønnen til en misjonær han har hatt gode relasjoner til siden han var en ung prins. Den mektige kong Cetshwayo spør så Martin om hvorfor han forråder kongen som alltid har vært en nær venn av hans far. Martin forklarer kongen at han nå er i dronning Victorias tjeneste, og at han bare gjør sin plikt som dronningens undersått. Dette er åpenbart en forklaring kongen kan forstå.

[Klikk her](#) for tilgang til maleriet: "The capture of king Cetshwayo". Bemerkt kongen omgitt av sine zulu undersåtter, av britiske offiserer og av sivilisten Martin Oftebro. Martin bærer en revolver i sin venstre hånd. Hans klær er i laser, og han mangler sko på sin venstre fot. (Et resultat av den meget krevende nedstigning fra fjellene, kanskje?)

Kongen følger med Martin ut av hytten, og soldatene overtar. Han blir kort tid deretter fraktet med skip til sitt midlertidige eksil i Cape Town. Derfra skal han bli sendt på besøk til England og hans ære gjenreist. Ja, han skal til og med igjen vende tilbake som konge over et nå redusert Zululand, men det er en annen historie.

Da zulukrigen var over og Zululand ble reorganisert, fikk høvding John Dunn, som vi har sett,

Britisk resident i "Reservet", Melmoth Osborns sivile vaktstyrke slik den er skissert av Mr. Walton for Pictorial World. I denne vaktstyrken gjorde Martin Oftebro tjeneste som anfører av en styrke på 1600 mann. Anføreren til hest til høyre i bildet må antas å skulle være nettopp Martin. Bilde fra Ian Castle Collection. ©

sitt eget høvdingsete vest i landet. Med ham fikk Martin sin magistratpost. Men Zululand skulle snart bli omorganisert på nytt. Britene annekterte nå de vestlige deler av landet. De kalte området "The Reservation", i misjonærenes termer: "Reservet". Da måtte John Dunn gi opp sitt høvdingdømme, og dermed mistet også Martin sin stilling som magistrat. Martin blir nå i stedet engasjert som tjenestemann i den sivile, britiske administrasjonen i "Reservet". Her kommer han inn i resident Osborns politistyrker, som utgjøres av sorte innfødte. Ommund Oftebro rapporterer lakonisk om farlige oppdrag Martin har vært sendt ut for å løse, og at han er vendt usåret tilbake. Ifølge John Laband ("Later Zulu Wars") kommanderer Martin på denne tid en politistyrke på 1600 mann! Det skulle tilsvare en styrke på størrelse av en brigade.

Martin skulle likevel mesteparten av sin yrkeskarriere livnære seg som farmer i Eshowe-distriktet. I tillegg virket han som tolk (zulu-engelsk) for landets rettsapparat. Han giftet seg med norskfødte Gunhild Pedersen, jordmor på Eshowe. De fikk 3 sønner.

10-4 Martin Oftebro